

SAKSBEHANDLER
Monica Bache

VÅR REF.
24/01786-13

DERES REF.

VÅR DATO
28.11.2024
DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Melding om oppstart av fredning av Haldenkanalen, med flere gnr/bnr, i Aurskog-Høland, Aremark, Marker og Halden kommune

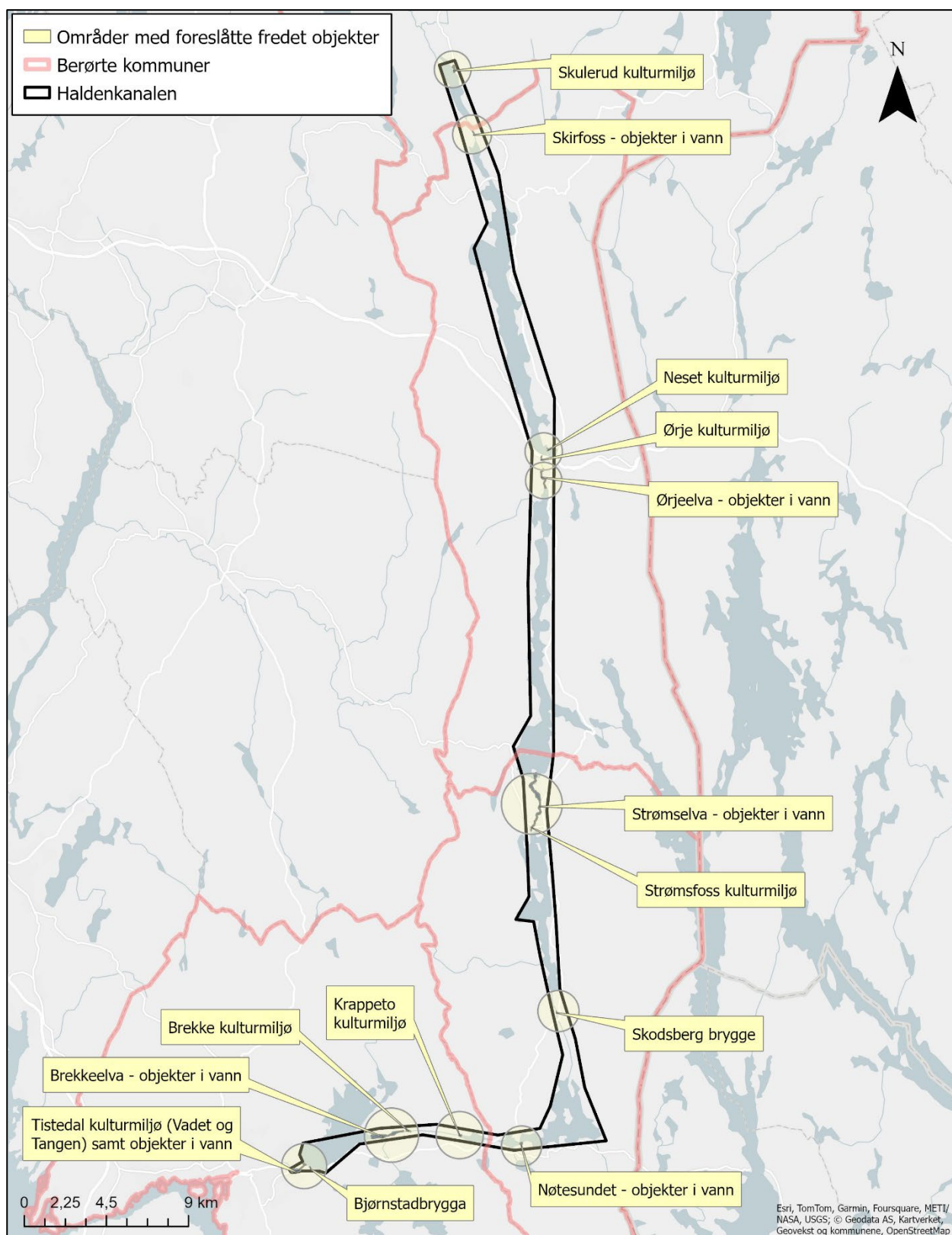
Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 (kulturminneloven) §§ 15 og 19 varsler Riksantikvaren oppstart av fredning av Haldenkanalen, med flere gnr/bnr, i Aurskog-Høland, Aremark, Marker og Halden kommune. Denne meldingen erstatter tidligere melding om oppstart fra 31.08.2018.

Melding om oppstart av fredningssak kunngjøres også i avisene Halden Arbeiderblad, Sarpsborg Arbeiderblad, Rakkestad Avis, Smaalenenes Avis og Indre Akershus Blad jf. kulturminneloven § 22 nr. 1 annet ledd.

Riksantikvaren inviterer eiere og interessenter til et informasjonsmøte onsdag 22. januar kl. 18.00 – 20.00 i Flishuset på Ørje Brug (Engebret Soots vei 11) for informasjon om veien videre, hva en fredning innebærer og hva det vil si å være eier av et fredet kulturmiljø. Påmelding til møtet sendes til monica.bache@ra.no innen 10. januar 2025.

Omfanget av fredningen

Den foreslåtte fredningen omfatter kulturminnene/kulturmiljøene og områdene som er opplistet og avmerket på kartet nedenfor og i vedlegg. Avgrensning av omfanget vil bli vurdert i samarbeid med berørte parter før et fredningsforslag blir utarbeidet. Foreløpig avgrensning er vist på vedlagte kart.

Fredning etter kulturminneloven § 15 omfatter:

Områder og objekter listet opp i tabell nedenfor. Dette omfatter kulturminner/kulturmiljøer knyttet til historien i Haldenkanalen i perioden 1852 - 1982, inkludert objekter i vann som pæler, kjerringer, lenser, steinkister og flytende tømmerstokker fra perioden.

Bygningene foreslås fredes med hovedkonstruksjon og eksteriør, med unntak av vinsjhusene på Neset og Vadet i Tistedal og slusekioskene på Brekke og Strømsfoss hvor det i tillegg foreslås fredet interiør.

Navn på objekt	Kulturminne -ID	Gnr./bnr.	Bygnings- nummer
Skulerud kulturmiljø – Aurskog-Høland kommune			
Lokstall	241336-70	137/63	150146445
Svingskive	241336-71	137/63	-
Tømmerkran	241336-72	137/62, -/1	-
Smie	241336-73	137/62, -/1	-
Pakkhus	241336-74	137/62	-
Brygge	241336-75	137/62-1, -/1	-
Skirfoss – Marker kommune			
Skirfoss – område med objekter i vann og steinsetting	241336-95	60/4, 1/1, -/1	-
Neset kulturmiljø – Marker kommune			
Verksted	241336-62	90/140, -/1	147081235
Brygge med kran	241336-63	90/140, -/1	-
Uthus sør for verksted	241336-64	90/140, -/1	147081243
Stor kran*	241336-97	90/140	-
Båtslippen - skinner og vogn	241336-65	20/30, -/1	-
Båtslippen, vinsjhuset	241336-66	20/30	-
Båtslippen, lager/verksted	241336-67	20/30	147090323
Sideslipp	241336-96	20/30	-
Ørje kulturmiljø – Marker kommune			
Sluseanlegg	241336-54	-/1	-
Slusekiosk	241336-55	91/217, -/1	-
Fastbrygge	241336-56	91/217, -/1	-
Slusemesterbolig	241336-57	92/38, 519/81	147075111
Sluseassistentbolig	241336-58	92/38, 519/81	147075103
Uthus knyttet til boligene	241336-59	92/38, 519/81	147075081
Lagerhus vestre	241336-60	92/38	147074875
Lagerhus østre	241336-61	92/38	147074883

Ørjeelva – Marker kommune			
Pælemaskin	241336-76	-/1	-
Ørjeelva – område med objekter i vann	241336-94	86/9, 86/15, 91/1, -/1, 91/16, 91/23, 91/58, 91/93, 91/113, 92/9	-
Strømselva – Aremark kommune			
Strømselva – Fløterhytte på Blåsuppen	241336-50	1/9, 2/1	-
Strømselva – område med objekter i vann	241336-87	1/2, 1/9, 2/1, 3/1, 3/3, 4/1, 4/3, 4/6, 5/1, 5/2, 5/3, 5/13, 5/17, 71/1, 71/3, 71/10, -/1	-
Strømsfoss kulturmiljø – Aremark kommune			
Sluseanlegg med gangbane og bryggekant	241336-33	5/3, 5/13, 5/17, -/1	-
Lensebrygge nedstrøms øst	241336-34	-/1	-
Slusemesterkiosk	241336-35	5/3	-
Slusemesterbolig	241336-36	5/3	147041071
Uthus nord for slusemesterbolig	241336-37	5/3	147041063
Jordkjeller sør for slusemesterbolig	241336-38	5/3	147044216
Fløterhytte	241336-39	5/3	147044240
Pålerække på vestbredd sør for sluseanlegget	241336-40	5/3, -/1	-
Pålerække på østbredd sør for sluseanlegget	241336-41	5/1, 5/3, -/1	-
Skodsberg – Aremark kommune			
Skodsberg brygge	241336-32	57/1, -/1	-
Nøtesundet – Aremark kommune			
Nøtesundet – område med objekter i vann	241336-93	37/9, 37/10, 37/11, 37/12, 42/1, -/1	-
Krappeto kulturmiljø – Halden kommune			
Sluseanlegg, over og under vann	241336-25	95/3, -/1	-
Inspektørbolig	241336-26	95/3, -/1	145148510
Uthus ved inspektørbolig	241336-27	95/3, -/1	6196314
Tufter etter slusevokterbolig	241336-100	95/3	-
Tufter etter uthus vest for slusevokterbolig	241336-107	95/3, 96/1	-
Bygning vest for slusevokterbolig	241336-106	95/3, 96/1	-
Tufter etter smie	241336-101	95/3	-

Fløterbolig	241336-102	96/17, 96/1	145148502
Uthus ved fløterbolig	241336-103	96/17, 96/1	-
Demning under vann	241336-104	-/1	-
Veianlegg	241336-105	96/1, 95/3	-
Lenser	241336-28	-/1	-
Krappeto kulturmiljø	241336-83	143/1, 142/1, -/1, 95/3, 96/1, 96/17	-
Brekke kulturmiljø – Halden kommune			
Gamle Brekke sluseanlegg	241336-9	96/16	-
Nye Brekke sluser	241336-10	142/17	-
Slusekiosk	241336-11	142/17, 96/16	-
Slusekiosk	241336-12	142/17, 96/16	-
Slusekiosk	241336-13	142/17, 96/16	-
Slusekiosk	241336-14	142/17, 96/16	-
Slusekiosk	241336-15	142/17	-
Slusemesterbolig	241336-16	142/17	145148634
Uthus ved slusemesterbolig	241336-17	142/17	145163854
Sluseassistentbolig	241336-18	96/10, 96/16	145148367
Hageanlegg ved sluseassistentbolig	241336-19	96/10	-
Verksted, Brekke sluseanlegg	241336-20	96/16	145148472
Smia, Brekke sluseanlegg	241336-21	96/16	145148464
Øvre fløterhytte, Brekke sluseanlegg	241336-22	142/17	145163846
Nedre fløterhytte, Brekke sluseanlegg	241336-23	142/17	145148375
Fastbrygge oppstrøms, Brekke sluser	241336-24	142/17	-
Brekke dam	219628-1	96/16	-
Brekkeelva – Halden kommune			
Brekkeelva – område med objekter i vann	241336-92	96/1, 96/16, 142/1, 142/23, 142/24, 143/1, -/1	-
Bjørnstadbrygga – Halden kommune			
Bjørnstadbrygga	241336-98	143/7, 143/21, 143/34, -/1	-
Vadet i Tistedal kulturmiljø – Halden kommune			
Båtslipp (skinner og vogn) nord	241336-1	70/355	-
Vinsjhus	241336-2	70/355	-
Generatorhus	241336-3	70/355	145081173

Båthus/naust	241336-4	70/355, -/1	-
Trafostasjon	241336-5	-/1	145081181
Tangen i Tistedal kulturmiljø – Halden kommune			
Verksted	241336-6	145/3	145080142
Brygge	241336-7	145/3, -/1	-
Tistedal – område med objekter i vann	241336-91	70/355, 143/16, 143/17, 143/24, 143/25, 143/27, 145/15, 145/23, 145/31, 145/87, 145/124, 145/126	-

*I omfanget har Riksantikvaren inkludert kran vest for verkstedet på Neset. Vi ønsker tilbakemeldinger på kranens historie og funksjon.

Fredningen etter kulturminneloven § 19 omfatter:

For å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet og/eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det, foreslås det også en fredning av området rundt kulturminnet, jf. kulturminneloven § 19.

Navn på område/objekt:	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Område rundt Skulerud kulturmiljø	241336-81	137/63, 137/72, 137/66, 137/62, 137/62/2, 137/62/1, -/1
Område rundt Neset kulturmiljø	241336-90	90/140, 20/30, -/1
Område rundt Ørje kulturmiljø	241336-89	91/217, 92/38, 92/5, 519/81, -/1
Område rundt Fløterhytta i Strømselva	241336-99	1/9, 2/1, -/1
Område rundt Strømsfoss kulturmiljø	241336-86	5/1, 5/3, 5/13, 5/17, -/1
Område rundt Skodsberg brygge	241336-85	57/1, -/1
Område rundt Krappeto kulturmiljø	241336-88	143/1, 142/1, -/1, 95/3, 96/1
Område rundt Brekke kulturmiljø	24/1336-82	96/1, 96/16, 142/17, 96/10
Område rundt Bjørnstadbrygga	241336-78	143/34, -/1
Område rundt Vadet i Tistedal	241336-79	70/355, -/1
Område rundt Tangen i Tistedal	241336-80	145/3, -/1

Begrunnelse for fredningen

Haldenkanalen representerer et større kanalsystem knyttet til tømmerfløtingsindustrien i Norge fra siste del av 1800-tallet og utover 1900-tallet. Kanalen er 80 kilometer lang med en total løftehøyde på 39 meter fordelt på de tre sluseanleggene Ørje, Strømsfoss og Brekke.

Haldenkanalen utgjør den opparbeidede delen av Haldenvassdraget, og består av tre operative sluseanlegg med tekniske installasjoner og tilhørende bygningsmiljø, og andre kulturmiljøer som knytter seg til virksomheten i kanalen. Anlegget forteller på en unik måte en viktig del av norsk industrihistorie ved at det er autentisk, operativt og viser utviklingen i teknologi gjennom 130 år.

Frist for å komme med innspill er 17. januar 2025.

Videre saksgang

Etter høringsfristens utløp vil det endelige fredningsforslaget bli utarbeidet i samarbeid med berørte parter.

Forslaget vil deretter bli sendt på høring og lagt ut til offentlig ettersyn. Fredningsforslaget vil bli behandlet i kommunestyrene før Riksantikvaren fatter endelig vedtak.

Vi ber om at kulturminnene/kulturmiljøene blir behandlet som fredet inntil fredningsspørsmålet er avgjort. Vi ber også om at det tas kontakt med fylkeskommunen dersom man vil sette i verk tiltak på kulturminnene som vil medføre endringer eller gå ut over vanlig vedlikehold. Fylkeskommunen vil gi råd og veiledning i slike tilfeller.

I medhold av kulturminneloven § 22 nr. 4 kan kulturminnemyndigheten treffe vedtak om midlertidig fredning inntil saken er avgjort dersom de verdiene fredningen skal ivareta, vurderes som truet.

Hilsen

Sigrid Murud
seksjonssjef

Monica Bache
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: 2

Kopi til: Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Akershus fylkeskommune, Schweigaards gate 4, 0185 OSLO

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Amund Willum Rakkestad		Kroksundveien 1480	1870 ØRJE
Aurskog-Høland kommune		Rådhusveien 3	1940 BJØRKELANGEN
Haldenvassdragets Kanalselskap AS		Storgata 55	1870 ØRJE
Marker kommune		Postboks 114	1871 ØRJE
MOSEBYNESET EIENDOM AS		Sletta	1870 ØRJE
Østfold fylkeskommune		Oscar Pedersens vei 39	1721 SARPSBORG
Roald Opsahl		Dalsveien 101	1870 ØRJE
Statens vegvesen		Postboks 1010 Nordre Ål	2605 LILLEHAMMER
Alf Martin Ulven		Rakkestadveien 40	1798 AREMARK
Anders Niklas Buer		Vestsia 54	1798 AREMARK
Anne Elisabeth Sande		Strøm 2	1798 AREMARK
Aremark kommune		Aremarkveien 2276	1798 AREMARK
Åse Reidun Wallin Pettersen		Aremarkveien 36	1792 TISTEDAL
Berith Synnøve Bredholt		Bergstrøm 4	1798 AREMARK
Bjørn William Fagerhøi		Aremarkveien 34	1792 TISTEDAL
Carina Hansesætre		Bøen 52	1798 AREMARK
Christian Detlef Mahler			
Elin Margareth Gjersengen		Maiveien 6	1793 TISTEDAL
Erling Grimsrud AS		Flatebyveien 1	1792 TISTEDAL
Even Blomkvist		Aremarkveien 14	1792 TISTEDAL
Glenn Marius Skibsted		Aremarkveien 32	1792 TISTEDAL
HALDEN HOVEDVASSDRAGS BRUKSEIERFORENING		C/o Akershus Energi AS Brogata 7	2000 LILLESTRØM
Halden kommune		Postboks 150	1751 HALDEN
Hilde Irene Emanuelsen Solbrekke		Brekkeveien 9	1792 TISTEDAL
Inger Johanne Anker Rasch Gabrielsen		Bjørkebekkveien 184	1798 AREMARK
Ingrid Karine Sønvisen Valborgsdatter		Aremarkveien 14	1792 TISTEDAL
Jan Tolfsbys stiftelse		Gamle Svinesundsvei 265	1789 BERG I ØSTFOLD
Jens Oskar Olsen-Torp		Kasbuveien 215	1870 ØRJE
John Morten Solbrekke		Brekkeveien 9	1792 TISTEDAL
Jytte Inge Skolleborg			
Laila Kirkenes Rokstad		Elveveien 25	1870 ØRJE
Leidulf Kristoffer Rokstad		Elveveien 25	1870 ØRJE

Linn-Helén Moen		Marmorveien 26	1784 HALDEN
Morten Hanssen		Maiveien 6	1793 TISTEDAL
Nils-Håkon Lie		Lillemørkveien 238	1798 AREMARK
Nina Marita Wiken		Sandsvegen 10	2067 JESSHEIM
Østfold Energi AS		Kalnesveien 5	1712 GRÅLUM
Paul Einar Strøm		Strøm 7	1798 AREMARK
Per Egil Endresen		Marmorveien 26	1784 HALDEN
Per Erik Holtet		Sandsvegen 10	2067 JESSHEIM
Rolf Arne Bergstrøm		Bergstrøm 5	1798 AREMARK
Sissel Margrethe Børke		Signalveien 19	1769 HALDEN
Skulerud Grendehus SA		c\o Sjur Magne Bakka Behimveien 103	1970 HEMNES
STANGESKOVENE AS		Vikoddenveien 137	1930 AURSKOG
STIFTELSEN ØRJE BRUG		Postboks 64	1871 ØRJE
Store Bjørnstad AS		c/o GG Regnskap ASSvinesundsveien 334	1788 HALDEN
Tangen Bensinstasjon AS			
Terje Alexanderson			
Thor Olav Bøen		Bøen	1798 AREMARK
Thor Vidar Østensvig		Rustadveien 21	1798 AREMARK
Ulf Johan Robert Uttersrud		Tromsøgata 15 C	0565 OSLO